№ 161 Սեպտեմբերի 13 (25) 1880 Սեպտեմբերի 13 (25) № 161

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլ, կէս տարվանը 6 ռուբլ
Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն Խմբագրատան մէջ:

Ստորագրողաց գիտում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“.

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերից)

Ցայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզուով

Ցայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ՌՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մեր Նպատակը:—Ներքին տեսութիւն: Նամակ Գանձակից: Նամակ Քանաքղրից: Նամակ Ալէքսանդրապոլից: Նամակ Խմբագրին: Ներքին լուրեր:—Արտաքին տեսութիւն: Հայերի շարժումը Թիւրքիայում: «Берегъ» լրագրի Թղթակցութիւնը: Արևելեան գործեր: Ցունաստան: Նամակ Թիւրքիայից:—«Մշակի» պատասխաններ: Ցայտարարութիւններ:

ՄԵՐ ՆՊԱՏԱԿԸ

Հաստ ուրախալի երևոյթ է որ այժմ «Մշակի» մէջ սկսում են աշխատակցել բացի լուսաւորչական հայերից՝ կաթոլիկ և բողոքական հայերը:

Մեր նպատակն է թոյլ տալ ամէն հային միջոց ունենալ իր մտքերը մեր լրագրի էջերի մէջ յայտնելու: Իսկ ինչ կրօնին է պատկանում այդ հայը, մեզ փոյթ չէ:

Մենք ասացինք արդէն և դարձեալ կրկնում ենք, որ մեր նպատակն է դարձնել «Մշակից» մի ընդհանուր հայոց օրգան, մի ազգային հայոց թերթ, որի մէջ ամէն մի հայ համայնք, ամէն մի հայաբնակ քաղաք կամ գիւղ մեր հասարակութեան ամէն մի դասակարգ, իւրաքանչիւր հայ անհատ կարողանար յայտնել իր մտքերը, վկայել իր կենսական ամենանհրաժեշտ թէ բարոյական և թէ նիւթական պէտքերի մասին:

Իսկ ո՞վ է այն հայը, այսինքն ինչ կրօնին, ինչ եկեղեցական ազանդին է պատկանում նա,—լուսաւորչական, կաթոլիկ, մահմետական, թէ բողոքական,—այդ մեզ մի և նոյն է:

Հայոց լրագիրը միայն այն ժամանակ կարող է ազգային թերթի համարվել, երբ անխտիր, անկեղծ և անկողմնապահ կերպով ամէն հայի առջև բաց է անում իր էջերը, և ոչ թէ ընդունում է յօդուածներ միայն մի յայտնի ազանդին պատկանող հայերից:

Մինչև այժմ կաթոլիկ և բողոքական հայերը մուտք չունէին մեր ազգային ոչ մի հիմնարկութեան մէջ, նրանք աքսորված էին մեր ազգային կեանքի բոլոր գործակատարութիւններից: Հայ կաթոլիկը և հայ-բողոքականը չէին կարող ոչ տեսուչ, ոչ հոգաբարձու, ոչ ուսուցիչ, ոչ վերակացու լինել մեր դպրոցներում, ոչ լրագրապետ կամ այս ու այն հայոց ընկերութեան անդամ լինել, նրանց զաւակներն էլ չէին կարող աշակերտ ընդունվել մեր ազգային դպրոցների մէջ: Միակ հիմնարկութիւնը, որ անխտիր նայում էր բոլոր հայերի վրա, ինչ կրօնին և պատկանէին նրանք, դա Խոգուի «Արդասիրական» ընկերութիւնն էր: Գոնէ այս ոգով է խմբագրված այդ ընկերութեան պրոգրամը, որ իր գոյութեամբ պարտական է մի ճշմարիտ հազագիտ, լուսաւորված, ազգասէր հային, բժիշկ Ռոստոմեանցին: Եւ եթէ այդ ընկերութեան հիմնողի լուսաւոր գաղափարները չեն իրագործվում,—այդ ի հարկէ, հիմնողի մեղը չէ....

Այս տեսակ դրութեան մէջ, երբ այլազաւան հային ազգային կեանքի ոչ մի պաշտօն, ոչ մի գործունէութիւն մատչելի չէր, ամենամեծ անարդարութիւն կը լինէր որ և հայ լրագիրները իրանց էջերը փակէին այլազաւան հայերի առջև և մամուլի միջոցով էլ նրանց հնար չը տային ոչ արդարանալ իրանց վրա բարձած զուր բամբասանքներից, ոչ էլ արտայայտել իրանց անհրաժեշտ կենսական պէտքերը....

Հայերը հաւատացնում են թէ հալածասէր ոգի չունեն, գտնվում են մարդիկ որոնք հաւատացնում են թէ «Մշակը» բամբասում է հայ-լուսաւորչականներին, երբ նա յայտնում է թէ այս կամ այն գաւառական հայաբնակ քաղաքում հայ լուսաւորչական ամբոխը հալածում է կաթոլիկ և աւետարանական հայերին: Բայց նոյն մարդիկ, որոնք հաւատացնում են թէ մենք զրպարտում ենք հայերին, անասելի կերպով վրդովվում են, երբ տեսնում են թէ մենք մեր լրագրի էջերը բաց ենք անում այն հայերին, որոնք այլակրօն լինելով, ոչ մի տեղ հայոց շրջանի մէջ ապաստան չեն գտնում իրանց համար:

Այդ մարդիկ որոնք շատ անգամ յանդգնում են գրիչը ձեռք վերցնել, կը պահանջէին մեզանից, որ մենք էլ նրանց պէս հալածէինք այն բոլոր հայերին, որոնք տիրապետող կրօնին չեն պատկանում:

Եւ ինչ բանի մէջ են մեղադրում մեզ. երբ «Մշակը» տպում է մի հայ-կաթոլիկի յօդուածը,—մեզ մեղադրում են թէ մենք ամբողջ հայոց ազգը կամենում ենք կաթոլիկութեանը դարձնել. երբ մեր լրագրի էջերի մէջ երևում է մի աւետարանական հայի գրուածքը,—մեզ սկսում են մեղադրել, որ մենք հայերին բողոքական ենք կամենում դարձնել: Վաղը, եթէ մի հայ մահմետականի յօդուածը կերևայ «Մշակի» էջերի մէջ,—մեզ կը սկսեն մեղադրել, որ մենք զուրան ենք քարոզում հայերի մէջ....Բայց հնարաւոր է, արդեօք, որ մարդը միաժամանակ, ամէն տեսակ և մին միւսից տարբեր կրօններ քարոզէր մի ազգի մէջ:

Ուրեմն պարզ է որ մեր նպատակը չէ այս կամ այն կրօնը քարոզել հայերի մէջ, երբ մենք միաժամանակ թոյլ ենք տալիս ամենածայրայեղ կրօնները գաւանող հայերին ապաստան գտնել մեր լրագրի էջերի մէջ, բայց մեր նպատակն է հաստատել ազգային միութեան գաղափարը, որ կրօնի հետ ոչինչ գործ չունի: Այդ գաղափարն է, որ դրդում է մեզ անխտիր կերպով հիւրընկալել մեր թերթի էջերի մէջ ամէն մի լուսաւորված հայի արտայայտութիւնը:

Եւ դարձեալ ուրախալին այն է, որ այժմ թէ կաթոլիկ և թէ բողոքական հայերը սկսում են մեր լրագրի մէջ խիստ քննողական յօդուածներ տպել, նոյնիսկ իրանց գաւանակիցների պակասութիւնների դէմ:

Կասցնեն մի քանի տարիներ,—և հայոց հասարակութիւնը կը համոզվի որքան արդիւնաւոր էր մեր յարուցած գաղափարը, որքան օգտակար էր ազգի համար մեր գծագրված նպատակը:

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԳԱՆՁԱԿԻՑ

Սեպտեմբերի 1-ին

1879 թվին Գանձակում «Արարատեան» ընկերութեան նպաստին սկսած ստորագրութեան ցուցակը և հաշիւը ինձ մօտ լինելով, ուղարկում եմ խմբագրութեանդ, խնդրելով նորա տպագրութիւնը:

Տէր-Ներսէսեանի հարանիքում հաւաքվեց 280 ր. *):

Պ. Նաբաթեանի տանը ստորագրվեցան, ամէն տարի նուիրելու խոստմամբ, մասնաւորապէս անդամներ:

Պ. պ. Մ. Թիմուրեան 10 ր., Յովհաննէս Խաչիկեան 10 ր., Դ. Ս. Յովհաննէսեան 5 ր., Աղայ Աղայեան 5 ր. **), Գրիգոր քահանայ Թումանեան 2 ր.: Իսկ պ. պ. Սարգիս Աֆանասեանը Պետրոս Նաբաթեանը, Ներսէս Տէր-Ներսէսեանը արդէն հարիւրական ր. նուիրած լինելով, ստորագրվեցան մասնաւորապէս անդամներ տասնական ր. 1880 թուականից սկսելու իրանց նուիրատուութիւնը: Առանձին առանձին տներում շարունակելով ստորագրութիւնը մասնաւորապէս անդամների թուում աւելացան հետևեալ տիկիններ և պարոններ: Տ. տ. Վառվառեայ Մէլիքեան 2 ր., Մարիամ Զուլալեան 2 ր., Մագիլաղ Տէր-Ներսէսեան 2 ր., Մարիամ Տէր-Ներսէսեան 2 ր., Յովհաննէս Թիմուրեան 5 ր., Սարգիս Յովհաննէսեան Աֆայեան 5 ր., Մանուկ Մելիք-Ստեփանեան 5 ր.:

Մինչդամից նուիրեցին տիկնայք Աֆանասեան 10 ր., Դ. Ս. Յովհաննէսեան 5 ր., Աւետիք Մեռլրեան Թառումեան 5 ր., Սարգիս Յովհաննէսեան Աֆայեան 5 ր., Մանուկ Ամիրխանեան 5 ր., Մկրտիչ Տէր-Ներսէսեան 5 ր., Սիմոն տիրացու Յովհաննէսեան 3 ր., Աւետիք Տէր-Աւետիքեան բանվորներ 1 ր., նուիրատուութեան բոլոր գումարն է 319 ր.:

Որովհետև մասնաւորութիւն կար շարունակել ստորագրութիւնը, բոլոր Գանձակի բնակիչները հաղորդակցելով նրան, նա առձեռն ժողոված 278 ր. յանձնեցի պ. Ն. Տէր-Ներսէսեանին, որ խոստացաւ եկեղեցական գումարի հետ շահաղրել: Բայց ստորագրութեան շարունակութիւնը յառաջ չը գնաց, նոյնպէս հանար որ քաղաքը ենթարկվեց երկու ծանր պատմութիւնի, այսինքն, մարեխի և Ամբրոսիոս վարդապետի արշաւանքներին:

Այս 319 ր. գումարից պ. Տէր-Ներսէսեանի ձեռամբ արդէն ուղարկված է «Մշակին» խմբագրութեան 278 ր.: Ճանապարհորդութիւնից վերադարձին մի քանի տարիներ,—և հայոց հասարակութիւնը կը համոզվի որքան արդիւնաւոր էր մեր յարուցած գաղափարը, որքան օգտակար էր ազգի համար մեր գծագրված նպատակը:

Գ. Ա.

*) Այս հաշիվ մեծ պ. Ա. Մաթանը ասելի օգտակար համարեց իր 30 ր. նուէրը սովածների նպաստին ուղարկել:

*) Պ. Աղայ Աղայեանը, որի ամուսինն ևս 2 ր. ստորագրվել էր, տեղեկեց իր ստորագրված անունը. 7 ր. մեծ գումար չէր և ոչ ոք ստիպում չէր նրան ստորագրվելու: